

รูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

A Model of Academic Administration towards Excellence for Schools under the Local Administration Organization

อมลรดา พุทธิพันธ์

การศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก : รองศาสตราจารย์ ดร.ธร สุนทรายุทธ

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นาวาตรี ดร.พงศ์เทพ จิระโร

Abstract

The purposes of this research were to studies factors and develop model of academic administration towards excellence for schools under the local administration organization and construct manuals and evaluate the model of academic administration towards excellence. The research methodology were use EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) for develop model and construct manuals and evaluate the model of academic administration towards excellence for schools under the local administration organization.

The findings reveled that;

1. There were 4 factors the model of academic administration towards excellence for schools under the local administration organization by data analysis consisted of 1) Academic leadership 2) take and framework of school's academic 3) process of academic administration 4) participation of academic administration.

2. The result develop model of academic administration towards excellence for schools under the local administration organization were use EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) research methodology were found 4 factors of model of academic administration towards excellence for schools under the local administration organization divided to 19 core factors and 114 indicators. The opinion of administrator congruence in high and highest level.

3. The opinion of expert and administrator for the manuals academic administration towards excellence for schools under the local administration organization were congruence in high and highest level.

Keywords : Model of academic administration /Academic excellence

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบและพัฒนารูปแบบของการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดองค์กรรวมถึงการสร้างคู่มือการปฏิบัติงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศ โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) ในการพัฒนาและสร้างคู่มือนำไปสู่รูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ดังนี้ 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการ 2) ภารกิจและขอบข่ายงานวิชาการในโรงเรียน 3) กระบวนการบริหารงานวิชาการ 4) การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ

2. ผลการพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความเหมาะสมทุกตัวบ่งชี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 4 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 4 องค์กรปกครอง ส่วนด้วย 19 องค์กรปกครองหลัก 114 ตัวบ่งชี้ ผู้บริหารสถานศึกษา และ/หรือหัวหน้างานวิชาการ มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามีความเหมาะสมทั้งหมด อยู่ในระดับมากที่สุด

3. คู่มือการปฏิบัติงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหารสถานศึกษา และหัวหน้างาน วิชาการมีความเห็นว่าเป็นเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : รูปแบบการบริหารงานวิชาการ ความเป็นเลิศ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ส่งผลกระทบต่อที่สำคัญทั้งภายในและภายนอกในด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ที่เข้ามามีบทบาทต่อการดำรงชีวิตโดยที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ การปรับเปลี่ยนที่รวดเร็วจำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อเตรียมความพร้อมของคนในชาติให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสม กล่าวคือ ต้องยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศให้เกิดความทัดเทียมกับอารยประเทศ และสามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติโดยพัฒนาคนไทยให้มีความรู้ความสามารถในการดำรงชีวิต ดังนั้น การพัฒนาการศึกษาไทย ภายใต้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 จึงมุ่งเน้นแก้ปัญหา และเร่งยกระดับคุณภาพการศึกษาของไทยผ่าน 6 ยุทธศาสตร์ เพื่อให้ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพดำรงชีวิตอย่างมีความสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเน้นในเรื่องของการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้เพื่อชีวิต การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้อย่างจริงจัง ผู้เรียนมีคุณลักษณะใฝ่ดี คิดวิเคราะห์มีการแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ตลอดจนมีจิตสาธารณะ รวมทั้งมีระเบียบวินัย มีจริยธรรม คุณธรรม และใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง หากแต่ปัจจุบันผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของไทยไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ ไม่เป็นไปตามทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จากรายงาน United Nations Development Group (2013) เรื่อง The World We Want พบว่า ประชาชนเกือบ 600,000 คน เชื่อว่าสิ่งที่ประชาชนต้องการมากที่สุด คือ การศึกษาที่ดี แต่จากการวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของ World Economic Forum (WEF) พบว่า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย 1 ใน 6 ปัจจัย นั่นคือ “การศึกษาขาดคุณภาพ” (ชรินรัตน์ พุ่มเกษม, 2557, หน้า 26)

ปัจจุบันแนวโน้มของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งกรณีที่ต้องการปกครองท้องถิ่นจัดขึ้นเอง และกรณีโอนมาจากสำนักงานเขตพื้นที่

จนทำให้ปีการศึกษา 2559 มีจำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น 1,559 โรงเรียน โดยสภาพการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนใหญ่มีมาตรฐานด้านปัจจัยอยู่ในระดับดีถึงดีมาก ในขณะที่มาตรฐานด้านผู้เรียนยังอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับปัจจัยที่ใช้ในการจัดการศึกษา สถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ธีระ รุญเจริญ, 2554, หน้า 29) จึงต้องเร่งพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อยกระดับมาตรฐานด้านผู้เรียนให้เพิ่มสูงขึ้น ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพของการศึกษา เนื่องจากนโยบายระดับสูงที่มีการเปลี่ยนแปลงตามสภาวะทางเศรษฐกิจ การเมือง และกระแสโลกยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 ประกอบกับได้มีข้อเสนอแนะให้เร่งพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เพื่อยกระดับมาตรฐานด้านผู้เรียนให้สูงขึ้นซึ่งเป็นข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) ที่ให้มีการส่งเสริมการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อยกระดับมาตรฐาน ดำรงรักษามาตรฐานและพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ว่าควรประกอบด้วยองค์ประกอบใดบ้าง เพื่อใช้เป็นแนวคิดในการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยกระดับคุณภาพงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบรูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. เพื่อสร้างคู่มือการปฏิบัติงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และตรวจสอบรูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แนวคิดทฤษฎี

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎี ดังนี้

แนวคิดการพัฒนาคุณภาพองค์การ

1. รางวัลคุณภาพแห่งชาติยุโรป
2. รางวัลคุณภาพแห่งชาติประเทศสิงคโปร์
3. รางวัลคุณภาพแห่งชาติประเทศไทย
4. รางวัลคุณภาพแห่งชาติประเทศญี่ปุ่น
5. แม่แบบการจัดการศึกษาเชิงคุณภาพ

แนวคิดความเป็นเลิศของโรงเรียน

1. รางวัลความเป็นเลิศประเทศออสเตรเลีย
2. รูปแบบโรงเรียนเป็นเลิศประเทศสิงคโปร์
3. รางวัลความเป็นเลิศประเทศฮ่องกง
4. แนวคิดความเป็นเลิศของปีเตอร์และวอเตอร์แมน
5. การบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ

แนวคิดการบริหารงานวิชาการ

1. มิลเลอร์
2. เฟเบอร์และเซอร์รอน
3. แคมเบลล์ บริดเจส และไนสเตรนค์
4. โซลิแมน
5. เซอร์จิโอวานนิ และคณะ
6. สมิท
7. ออสติน และเรโนลด์
8. คิมบร็อบ และนันทน์
9. ฮอยและมิสเกล
10. รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ
11. ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์
12. กมล สุดประเสริฐ
13. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
14. กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการสัมภาษณ์ข้อมูล ได้มาโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 12 คน

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 17 คน

1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการปฏิบัติงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มาโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 9 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้

2.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี และหลักการรวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยบูรณาการจากแนวคิดต่อไปนี้

2.1.1 การพัฒนาคุณภาพองค์การ

2.1.2 ความเป็นเลิศของโรงเรียน

2.1.3 การบริหารงานวิชาการ

2.2 องค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการบริหารงานวิชาการ 4 องค์ประกอบ ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 ภาวะผู้นำทางวิชาการ

องค์ประกอบที่ 2 ภารกิจและขอบข่ายงานวิชาการในโรงเรียน

องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารงานวิชาการ

องค์ประกอบที่ 4 การมีส่วนร่วมในการบริหารงาน

วิชาการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods research) ใช้วิธีการศึกษาเอกสาร และใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDRF เพื่อให้ได้รายละเอียดของข้อมูลต่างๆ นำมาสร้างเป็นคู่มือการปฏิบัติงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สู่การปฏิบัติได้จริง

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้องค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ภาวะผู้นำทางวิชาการ ประกอบด้วย

1.1 การจัดการเพื่อการเรียนการสอน โดยกำหนดโครงสร้าง สายบังคับบัญชาหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน จัดบุคลากรครบตำแหน่งตามโครงสร้างองค์การอย่างเหมาะสม จัดทำคู่มือ แนวทางการปฏิบัติงานวิชาการกำหนดไว้อย่างชัดเจน ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยยึดหลักสูตรสถานศึกษา และวิเคราะห์ภาระงาน ออกแบบงานจัดโครงสร้างครอบคลุมภารกิจงาน

1.2 การกำหนดทิศทาง นโยบาย เป้าหมาย และแนวทางการจัดการศึกษา โดยวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนขององค์การกำหนดทิศทาง วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย กลยุทธ์อย่างชัดเจน เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เผยแพร่ข่าวสารประชาสัมพันธ์โรงเรียนให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทราบ ประสานความร่วมมือกับกรรมการสถานศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จัดระบบสารสนเทศพื้นฐานง่ายต่อการใช้งาน และกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ

1.3 การพัฒนาระบบงาน โดยผู้บริหารสถานศึกษาเน้นการทำงานเป็นทีม จัดระบบข้อมูลสารสนเทศให้เป็นระบบ พัฒนาระบบงานบุคลากร และกำหนดกระบวนการ พัฒนางานวิชาการอย่างเป็นระบบ

1.4 คุณลักษณะการเป็นผู้นำสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรอุทิศตนในการปฏิบัติงานสร้างความสำเร็จ ความเชื่อมั่นให้ทุกฝ่ายเป็นที่ยอมรับ มีบุคลิกภาพที่ดี และมีความมั่นคงทางอารมณ์ มีทักษะในการประสานงานกับทุกฝ่ายให้ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ เข้าใจพื้นฐานผู้ใต้บังคับบัญชา มอบหมายงานตามความเหมาะสม ใช้หลักธรรมาภิบาลในการจัดการศึกษา ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ และมีความรู้ความเข้าใจ หลักการทฤษฎีทางการบริหารจัดการสถานศึกษา

องค์ประกอบที่ 2 ภารกิจและขอบข่ายงานวิชาการในโรงเรียน ประกอบด้วย

2.1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรสถานศึกษา จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตรงตามความต้องการของผู้เรียน จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยยึดหลักสูตรสถานศึกษา ติดตาม นิเทศการใช้หลักสูตรสถานศึกษา และตรวจสอบประเมินผล ปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

2.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยศึกษาวิเคราะห์ความพร้อมของสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ตรงตามความต้องการของผู้เรียน จัดประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ จัดทำแผนงานโครงการของโรงเรียน เพื่อส่งเสริมกิจกรรมเสริมหลักสูตร ส่งเสริมให้ครูพัฒนาทักษะเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พัฒนาทักษะกระบวนการคิด โดยออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับนักเรียน และสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม

2.3 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยสำรวจแหล่งเรียนรู้ เผยแพร่แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนให้บุคคลทั่วไปทราบ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ สนับสนุนให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายใน

และภายนอกในการจัดการเรียนรู้ ครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น และติดตามประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้

2.4 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยศึกษาวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยี ส่งเสริมให้ครูผลิต และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ประสานความร่วมมือกับทุกฝ่ายเพื่อสนับสนุนงบประมาณในการจัดหาสื่อเพื่อใช้ในการเรียนการสอน จัดเก็บสื่อเทคโนโลยีอย่างเป็นระบบ ง่ายต่อการใช้งาน และประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อ นวัตกรรม

2.5 การนิเทศการศึกษา โดยจัดทำแผนงานโครงการนิเทศงานในสถานศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการในการนิเทศการศึกษา ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้ความรู้แก่ครู ในการนิเทศการศึกษา ประเมินผลการนิเทศในสถานศึกษา และนำผลการนิเทศไปปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้

2.6 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยกำหนดให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน สร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน กำหนดมาตรฐานในการทำวิจัยในชั้นเรียน ติดตามผลการวิจัยในชั้นเรียน และเผยแพร่งานวิจัยในชั้นเรียน

2.7 การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยวางแผนพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างชัดเจน กำหนดเกณฑ์การประเมินตามตัวชี้วัดของ สมศ.สร้างความเข้าใจให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องเข้าใจแนวทาง ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานอื่นในการปรับปรุงพัฒนาระบบประกันคุณภาพ ปรับปรุงพัฒนางานประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ติดตามประเมินผลคุณภาพภายในสถานศึกษา และจัดทำสรุปรายงานการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา

2.8 การแนะแนวการศึกษา โดยจัดทำแผนงานโครงการแนะแนวในสถานศึกษาอย่างชัดเจน จัดระบบการแนะแนวทางวิชาการในสถานศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการแนะแนวของสถานศึกษาดำเนินการแนะแนวการศึกษา ประสานงานกับหน่วยงานอื่นในการแนะแนวเพื่อศึกษาต่อ สร้างความรู้ความเข้าใจให้บุคลากรในการบริการแนะแนวการศึกษา จัดระบบการแนะแนวทางวิชาการเชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ติดตามและประเมินผลการแนะแนวการศึกษา และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายการศึกษาเพื่อพัฒนาระบบการแนะแนวสถานศึกษา

2.9 การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน โดยกำหนดระเบียบ แนวทางปฏิบัติในการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน จัดทำคู่มือ และกำหนดระเบียบกฎเกณฑ์ในการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน และจัดระบบการเทียบโอนผลการเรียนที่สอดคล้องกับทุกสถาบันการศึกษา

องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย

3.1 แนวทางการบริหารงานวิชาการ โดยการกำหนดเป้าหมายงานวิชาการ จัดอันดับความสำคัญของเป้าหมาย การกำหนดแนวทางการดำเนินงาน การกำหนดระยะเวลา กำหนดงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงาน กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินงาน และกำหนดโครงสร้างในการบริหารงานวิชาการ

3.2 การนำแผนงานวิชาการไปปฏิบัติ โดยจัดประชุมทุกระดับเพื่อผลักดันนโยบายสู่การปฏิบัติ วางแผน การประชุมอย่างชัดเจน ชี้แจงนโยบาย และแนวทางปฏิบัติตามแผนให้ทุกฝ่ายเข้าใจ กำกับติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มีแผนงานวิชาการที่เป็นรูปธรรมลงสู่การปฏิบัติ

3.3 การตรวจสอบ ประเมินผลงานวิชาการ โดยวางกรอบการประเมินงานวิชาการร่วมกัน จัดทำ/จัดทำเครื่องมือในการดำเนินงานวิชาการ เก็บรวบรวมข้อมูลการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูล แปลความหมาย และตรวจสอบ/ปรับปรุงคุณภาพการประเมินงานวิชาการร่วมกัน

3.4 การนำผลประเมินมาปรับปรุงงานวิชาการ โดยนำเสนอผลการประเมินต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จัดทำรายงานผลการประเมิน เผยแพร่ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทราบ นำผลการประเมินไปใช้ และจัดทำข้อมูลสารสนเทศที่สามารถใช้ได้สะดวก รวดเร็ว และเป็นปัจจุบัน

องค์ประกอบที่ 4 การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย

4.1 การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษา โดยรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กำหนดทิศทางแนวทางการจัดการศึกษา ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร จัดแหล่งข้อมูลสารสนเทศ สร้างเครือข่ายผู้ปกครองในการจัดการศึกษา และส่งเสริมให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการของสถานศึกษา

4.2 การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย โดยออกแบบการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา สสำรวจความต้องการ สนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน จัดให้ความรู้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในท้องถิ่น และส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยอภิปรายถึงประเด็นที่ค้นพบในการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งรูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีองค์ประกอบ ที่สำคัญ 4 ด้าน คือ ภาวะผู้นำทางวิชาการ ภารกิจและขอบข่ายงานวิชาการในโรงเรียน

กระบวนการบริหารงานวิชาการ และการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวมีความสำคัญต่อการบริหารงานวิชาการไปสู่ความเป็นเลิศ เพราะทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา และหัวหน้างานวิชาการ ตลอดจนครูที่ดำเนินงานด้านวิชาการได้เห็นแนวทางในการปฏิบัติงาน และสามารถนำผลการบริหารงานวิชาการไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งแต่ละองค์ประกอบอภิปรายได้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ภาวะผู้นำทางวิชาการ จากการวิจัยพบว่า ทุกตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสม และตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกันมากที่สุดทุกตัวบ่งชี้ ได้แก่ ด้านการกำหนดทิศทางนโยบาย เป้าหมาย และแนวทางการจัดการศึกษา และด้านคุณลักษณะการเป็นผู้นำสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการจะสามารถกำหนดทิศทางการดำเนินงานของโรงเรียนได้อย่างชัดเจน รู้และเข้าใจระบบงาน พร้อมทั้งให้คำแนะนำ ปรึกษากับผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขพัฒนา งานในทุกขั้นตอน สอดคล้องกับ วิเศษ ขวระนอง (2558) ที่ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนารูปแบบการแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนคำสร้อยพิทยาสรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญที่สุดในการสร้างวิสัยทัศน์ของโรงเรียนให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ เพราะข้อค้นพบของการวิจัยครั้งนี้ คือ การทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นการประชุมวางแผนอนาคตของโรงเรียนเพื่อสร้างวิสัยทัศน์ของการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Hoy and Miskel (2001) ที่ว่าผู้นำต้องมีความสามารถในการทำงานจนเป็นที่ที่ยกย่อง ต้องปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้นำที่ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความพึงพอใจและต้องสามารถทำให้วัตถุประสงค์ขององค์กรเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Brown (2000, p. 5) พบว่า ประสิทธิภาพขององค์กรขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำองค์การมีส่วนสำคัญมากที่สุด

องค์ประกอบที่ 2 ภารกิจและขอบข่ายงานวิชาการในโรงเรียน มีความคิดเห็นว่าทุกตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสม และตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกันมากที่สุดทุกตัวบ่งชี้ ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับอาดา อักษรชื่น (2556) ได้ศึกษางานวิจัยกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนโสตศึกษาของประเทศไทยในทศวรรษหน้า พบว่า กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนโสตศึกษาของประเทศไทยในทศวรรษหน้า ประกอบด้วย การพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากร การพัฒนาหลักสูตรและการสอน การบริหารจัดการ การมีส่วนร่วม และการพัฒนาวิชาการเพื่อการเรียนรู้ สอดคล้องกับ Sowell (1996, p. 5) กล่าวถึงหลักสูตรว่า

คือ อะไรก็ได้ที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่กำหนดไว้แตกต่างกัน และสอดคล้องกับ Collin (2003, p. 33-A) กล่าวว่า การนิเทศเป็นกระบวนการสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนได้ดี โดยจากการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนดีขึ้นมากอันเป็นผลมาจากการให้ความช่วยเหลือด้านเทคโนโลยีสารสนเทศแก่ครูผู้สอน ดังนั้น การนิเทศภายในจะช่วยเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนของครูให้พัฒนาขึ้น และMingucci, Monica Marcolin (2002, Abstract) ได้ศึกษาเรื่อง การวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาครูผู้สอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความมั่นใจตนเองในความเป็นครือมืออาชีพรู้จักตนเองมากขึ้น และเพิ่มความเชื่อมั่นในการเป็นนักวิจัย ครูเข้าใจวัตถุประสงค์ของการวิจัยและพร้อมที่จะปรับปรุงการสอนของตน

องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารงานวิชาการ มีความคิดเห็นว่าทุกตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสม และตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกันมากที่สุดทุกตัวบ่งชี้ ได้แก่ การนำแผนงานวิชาการไปปฏิบัติ และด้านการตรวจสอบประเมินผลงานวิชาการ ประจักษ์พงศ วรรณโชติ (2556, หน้า 229) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลให้เป็นโรงเรียนคุณภาพโดยกลยุทธ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศ ได้ข้อสรุปว่า โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาได้นั้นระบบวงจรคุณภาพตามรูปแบบของเดมมิ่ง (Demming cycle) หรือวงจร PDCA มาใช้ในการบริหารอย่างมีระบบของโรงเรียนโดยการวางแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการประจำปี การมอบหมายและลงมือปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้ การกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน โครงการที่ดำเนินการ และการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาให้ดีขึ้น ซึ่ง Lewis and Douglas (1994, p. 57) อธิบายว่า ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จตามแนวคิดของไฟเกนบอม นั้น ขึ้นอยู่กับกระบวนการทำงานขององค์ประกอบอย่างน้อย 9 ตัว เรียกว่า “Concept 9 M’s” ได้แก่ การตลาด (Market) การเงิน (Money) การจัดการ (Management) บุคลากร (Men) แรงจูงใจ (Motivation) วัสดุ (Material) เครื่องมือและเครื่องจักร (Machines and Mechanization) วิธีการให้ข้อมูลที่ทันสมัย (Modern information method) และการยึดความต้องการของสินค้า (Mounting product requirement) ผลการวิจัยสอดคล้องกับเกณฑ์รางวัลความเป็นเลิศประเทศฮ่องกง (HK) มีเกณฑ์การให้รางวัล 4 ด้าน ในด้านการจัดการและการจัดองค์กร สถานศึกษาต้องจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาและยุทธวิธีการปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายให้สนองความต้องการของนักเรียน และผู้ปกครอง สามารถใช้ประโยชน์จากจุดแข็งจุดอ่อน และสอดคล้องกับ Hoy and Miskel (2001)

ที่พบว่า โรงเรียนที่มีคุณภาพและมีประสิทธิผลควรประกอบด้วย ส่วนประกอบ 3 ด้าน คือ 1) ด้านปัจจัย 2) ด้านกระบวนการ และ 3) ด้านผลที่ได้รับ ซึ่งต้องได้รับการตรวจสอบและยังได้ให้ข้อเสนอแนะอีกว่าแนวปฏิบัติที่ดีควรอธิบายสภาพหรือแนวทางกว้างแต่จะไม่ระบุรายละเอียดมากเกินไป

องค์ประกอบที่ 4 การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ มีความคิดเห็นว่าทุกตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสม และตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกันมากที่สุดทุกตัวบ่งชี้ ได้แก่ การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สอดคล้องกับจันทร์พิมพ์ วงศ์ประชาธิ์ (2556) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายรวมทั้ง คณะกรรมการสถานศึกษามีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของการบริหารในระดับสถานศึกษาโดยเฉพาะการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่เน้นความเป็นอิสระและการมีส่วนร่วมของชุมชน ถ้าทุกคนมีความรู้ความเข้าใจและมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม มีความรับผิดชอบต่อนานที่ มีการทำงานที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ก็จะเป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยให้การศึกษาไทยมีคุณภาพและการบริหารการศึกษามีประสิทธิภาพ ซึ่ง Austin and Reynolds (1990) พบว่า ความมีประสิทธิภาพของสถานศึกษาจะต้องประกอบด้วยการบริหารงานวิชาการที่เข้มแข็งในด้านต่างๆ คือ 1) การจัดระบบของหลักสูตรและการเรียนการสอน 2) การพัฒนาบุคลากรด้านการสอน 3) การจัดการเวลาเรียนที่เกิดประโยชน์สูงสุด 4) ความเป็นเลิศทางวิชาการที่ได้รับการยอมรับ 5) การมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากผู้ปกครอง 6) การวางแผนร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำแนวทางที่ค้นพบจากงานวิจัย เพื่อผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศของสถานศึกษา ตามแนวทางดังนี้

1. ควรศึกษาบริบทจุดเด่นของสถานศึกษาเพื่อนำมาพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ
2. สร้างเครือข่ายเพื่อทำให้ทราบข้อมูลสารสนเทศในการนำมาพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ
3. ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสร้างความรักความผูกพันในสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างรูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีการบริหารงานวิชาการแตกต่างกัน ระหว่างสถานศึกษาขนาดเล็ก และสถานศึกษาขนาดใหญ่

2. ติดตามผลใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสรุปเป็นองค์ความรู้ที่สมบูรณ์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

จันทร์พิมพ์ วงศ์ประชารัตน์. (2556). รูปแบบการนิเทศการศึกษา โดยกรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานผู้เป็นบุคคลภายนอก. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ประจักษ์พงศ์ วรรณโชติ. (2556). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลให้เป็นโรงเรียนคุณภาพ โดยกลยุทธ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศ. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

ชรินทร์ พุ่มเกษม. (2557). สมรรถนะของคนไทยกับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ. วารสารการศึกษาไทย, 11(116).

ธาดา อักษรขึ้น. (2556). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนโสตศึกษาของประเทศไทยในทศวรรษหน้า. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ธีระ รุญเจริญ. (2554). ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหาร การศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา (ฉบับปรับปรุง) เพื่อปฏิรูป รอบสองและประเมินภายนอกรอบสาม. กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง.

วิเศษ ชาวระนอง. (2558). รูปแบบการพัฒนากิจกรรมแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนคำสร้อยพิทยาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 22. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

Austin, G. E., & Reynolds, L. (1990). Managing for improved school effectiveness : An international survey. *School Organization*, 10(2-3), 167-178.

Brown, B. R. (2000). An analysis of the perceived effectiveness of school-based management by School and Communication Stakeholders. *Dissertation Abstracts International*, 59, 09A : 3296A.

Collins, E. (2003). *Collins essential thesaurus (2nd ed.)*. Retrieved from <http://www.thefreedictionary.com/indicator>.

Hoy, W. K. & Miskel, C. G. (2001). *Education Administration : Theory Research and Practice (6th ed.)*. McGraw-Hill.

Lewis, R. G., Douglas, H. S. (1994). *Title total quality in higher education*. Imprint Delray Beach, Fla.: St. Lucie Press, Extent xiii, 330 P.; 24 cm.

Mingucci, M. M. (2002, August). Action research as ESL teacher professional development. *Dissertation Abstracts International*, 63(2), 451-A.

Sowell, E. J. (1996). *Curriculum : An Intergrative Introduction*. United State of America : Merrill Prentice Hall.